

הספרייה העירונית

ביקורת מעקב - דוח מבקר העירייה מס' 28

להלן עיקרי הממצאים וההמלצות של ביקורת מבקר העירייה בנושא הספרייה העירונית כפי שפורסמו בדוח שנתי מס' 28 של מבקר העירייה לשנת 2004.

1.1 בטיחות:

1.1.1 הביקורת מתריעה כי סידורי המילוט ופתחי החירום אינם תקינים

לכאורה, ובשעת מבחן לא יהיה ניתן להפעילם כהלכה לדעת הביקורת.

בספריית הילדים אין שום סידור ראוי. גם אם הסולמות הניידים עומדים בתקן, הם בבירור אינם מתאימים לקהל הקוראים והמלווים של ספריית ילדים, מה עוד שהמילוט אמור להתבצע אל תוך חצר נעולה באותו בניין עצמו! סידור המילוט ספריית מבוגרים אינו מתאים לנכים, קשישים ואנשים עם מוגבלויות, ומפקירם בשעת סכנה.

1.1.2 יש להתקין שילוט לשעת חירום כנדרש וכמתחייב, לאחר קבלת ייעוץ

מקצועי בנושא.

1.1.3 בספריית הילדים קיימת מערכת גילוי עשן, אך לא מערכת כיבוי אש

אוטומטית. הביקורת ממליצה להתייעץ בגורם מקצועי ולהתקין מערכת כזו, במידת הצורך.

1.1.4 בספריית הילדים יש לשפר את מערכת תאורת החירום

(סעיפים 10.2, 10.4, 10.5, 10.6 בדוח).

ביקורת מעקב: בחודש נובמבר 2007 הועתקה ספריית הילדים והנוער ממשכנה בבית ספיר למשכן זמני במבנה 'תהילה' שברחוב המייסדים, עד שיבנה החלל החדש עבורה בקומה השלישית בבית ספיר. אי לכך, רוב ההתייחסויות בדו"ח הקשורות לספריית הילדים והנוער אינן רלוונטיות.

הביקורת שבה וקובעת כי יש לתת עדיפות מיידית ולפעול ללא דיחוי להסדרת כל ליקויי הבטיחות החמורים שצויינו בדוח זה יחד עם הסדרת הנגישות לנכים ולאנשים עם מוגבלויות.

הביקורת ממליצה כי מהנדס העיר יורה באופן מיידית על בדיקה מקצועית ומקיפה של כל מבני הציבור בכפר סבא בהיבטי בטיחות, כיבוי אש ונגישות לנכים ולאנשים עם מוגבלויות.

ביקורת מעקב לסעיף 1.1: הותקנו שלטים המצביעים על יציאות חירום כמו גם הותקנו דלתות מילוט. אך עדין, סידור המילוט אינו מתאים לנכים, קשישים ואנשים עם מוגבלויות. שיפוצים מחוץ לבניין הספרייה הביאו לכך שאחת מדלתות המילוט מובילה לתהום בגובה 4 מטרים. תאורת החירום בספריית המבוגרים אינה תקינה. בעמדת הספרן נמצא "סטיקלייט" למקרה של הפסקת חשמל.

1.2 תחזוקה ונגישות

- 1.2.1** הביקורת קוראת להנהלת העירייה להורות לאגף ההנדסה להסדיר באופן מיידית התקנת סידורים מיוחדים לנכים כנדרש בתקנות על פי חוק התכנון והבנייה כקבוע בסעיף 158ג. לחוק בבית שושנה ספיר בו שוכנת ספריית הילדים ובמבנה היכל התרבות בו שוכנת ספריית המבוגרים והנוער.
- 1.2.3** יש לאפשר לספריית הילדים שימוש במערכת מיזוג האוויר של בניין שושנה ספיר לפי צרכי הספרייה.
- 1.2.4** יש לאפשר לילדים ולנשים הבאות לספריית הילדים ולעובדות שימוש בשירותי הנשים ולא לנעול אותם בשעות העבודה של הספרייה ולא להפנות אותן לשירותי הנכים.
- 1.2.5** יש לקדם את התכנית להתקין מעלית שתשרת את ספריית המבוגרים והנוער, ותנגיש את הספרייה לנכים, לאנשים עם מוגבלויות ולקשישים.
- 1.2.6** יש להסדיר את נושא האוורור באולמות הספרייה, בשני אגפיה (סעיפים 10.3, 12.3, 12.4, 11 בדוח).

ביקורת מעקב לסעיף 1.2: ספריית הילדים נמצאת כיום, כאמור,

בקומת הקרקע ולכן אין בעיה של נגישות לנכים ומוגבלים.
לספריית המבוגרים יכולים להשתמש במעלון רק המרותקים לכיסא גלגלים.

אנו במגעים עם ארגון 'עזר מציון' על מנת להשאיר אצלנו דרך קבע כיסא גלגלים עבור המבקרים הנכים, המוגבלים וכל המתקשים בעלייה במדרגות.

אוורור- עדין לא ניתן לפתוח חלונות לאוורור בספריית המבוגרים בשל נוכחות יונים.

לצורך תמיכה במערכת המיזוג המיושנת, הותקנו שני מזגנים בחדר המוסיקה.

מלאי 1.3

1.3.1 יש צורך דחוף ומיידי בביצוע ספירת מלאי מקיפה ומלאה של כל הפריטים הספריים והלא-ספריים שבספרייה העירונית.

1.3.2 יש צורך בהסדרת נוהלי ניהול המלאי, כדי שהבעיות הקשות בנושא זה שעלו בממצאי הביקורת לא יישנו. (סעיף 5.4 בדוח)

ביקורת מעקב לסעיף 1.3: הספרייה נמצאת בשלב מעבר לתוכנה חדשה.

במסגרת זו כל ספרי הספרייה (ילדים ומבוגרים) עוברים תהליך של הדבקת ברקוד. בתהליך זה כל ספר וספר נבדק מול המצאי במחשב. כך ניתן לגלות ספרים שלא עודכנו במחשב.

התוכנה החדשה עשויה לתת מענה לדו"חות מצאי.

עם זאת, צריך לזכור כי הספרייה עובדת בשיטת 'המדף הפתוח'. כלומר, לכל מבקר בספרייה גישה חופשית לספרים על המדף. אפשר לשלוף ספר ולהחזיר לאיזה מקום שרוצים בין המדפים מבלי שספרנית תשים לב.

אי לכך לא ניתן לדעת בוודאות בכל רגע שכל ספר נמצא במקומו. ישנה טכנולוגיה חדשה יחסית שנקראת *RDIF* (Radio Frequency Identification) בה מדבקת הברקוד משדרת למחשב היכן נמצא הספר. פתרון זה מאפשר מעבר עם סורק בין המדפים ו"קריאת מדף" = בדיקת מלאי ומיקום נכון של ספר (בנוסף למיגון הספר). על פי בקשתי נבדקה עלות הטכנולוגיה ויישומה ע"י יח' המחשב. העלות הראשונית לרכישת הטכנולוגיה יקרה יחסית ולכן רעיון זה נזנח. קיימים נהלים נוקשים לקליטה ולגריעת ספרים בספרייה. כל נוהל מגובה ברישום ממוחשב.

ולמרות האמור, ספירת מלאי לא התקיימה מאז קום הספרייה.

1.4 ספרים ורכש

- 1.4.1 יש לוודא שרישום מספרם של הספרים בשני אגפי הספרייה ובכל הפרמטרים יהיה מדויק (במסגרת שיפור כל מערך הרישומים).
- 1.4.2 הביקורת ממליצה לערוך בירור יסודי בנושא ביטוח הספרייה ובפרט אוסף הספרים. נראה כי המצב הנוכחי, לפיו כל הספריות בכפר סבא מבוטחות במסגרת תיק הביטוח הכללי של העירייה אינו אופטימאלי, מאחר שאינו מביא בחשבון את ההיבטים המיוחדים של ביטוח אוסף ספרים.
- 1.4.3 הביקורת ממליצה להקדיש תשומת לב ותקציב מתאים לרכש שוטף של כתבי עת, ולהשלמת גיליונות חסרים שלהם.
- 1.4.4 נראה כי מספרם של הקוראים הצעירים נמוך באופן יחסי לזה של הקוראים המבוגרים (בכ- 10%). הביקורת ממליצה ליזום פעילויות לעידוד הקריאה בקרב ילדים ובני נוער, ולהמשיך בעידוד הקריאה לפעוטות.
- 1.4.5 ספרים רבים שנתרמו, או שנמסרו, רשומים כמושאלים גם עשר שנים ומעלה לאחר שיצאו מן הספרייה. על כן, יש להסדיר את דרכי הרישום של הספרים, ולקבוע נהלי רישום נאותים.
- 1.4.6 הביקורת ממליצה לבחון את תקציב הרכש העירוני של הספרים ופריטי הספרייה (בנפרד מהתלושים המתקבלים ממה"ד כנגד הקצבת משרד החינוך), ולהעמידו בסכום קבוע שמותאם לתקני הרכש הקבועים בתקנות.
- 1.4.7 הביקורת ממליצה לפעול להגדלת מגוון ספרי העיון, ולהגדלת מספרם.
- 1.4.8 יש לבחון רכישת שערים מגנטיים וציוד למגנוט ספרי העיון בספריית הילדים והסיפורת בשני אגפי הספרייה, למניעת גניבות. השומרים (שרובם פנסיונרים) אמורים לעסוק באבטחה בלבד, באם הוחלט להעמידם כשומרים (סעיפים 4.2, 4.3, 4.5, 4.6, 4.7, 5.2, 5.3, 12.1 בדוח).

ביקורת מעקב לסעיף 1.4 : במסגרת ההכנות למעבר לתוכנה החדשה כל ספר וספר נבדק מול הרישום במחשב ומול ספר המלאי. ספרים שרישום שגוי מורדים מהמדף וחוזרים לחדר עבודה לתיקון הרישום. לגבי הפרמטרים, כאן מדובר בעניין ספרני מקצועי. שדות הקטלוג (=פרמטרים) שונים בספרות ילדים, בספרות יפה למבוגרים, בספרי עיון ויעץ וכדומה ולכן הבקשה שהרישום בכל הפרמטרים יהיה מדויק (15.4.1) לא רלוונטית. נקבעו נהלים לגבי מדיניות הרכש של הספרייה. לגבי כתבי עת, מונתה אחראית כתבי עת העוקבת אחר הנושא על היבטיו השונים. כמו כן, נרכשו מס' גיליונות חסרים בהתאם לדרישה. מס' גיליונות חסרים - לא ניתנים עוד לרכישה.

לגבי היחס בין הקוראים הצעירים לקוראים המבוגרים אכן יש כפי שניים יותר מינויים מבוגרים (גיל 16 ומעלה) מאשר ילדים. הבדל זה נובע מהיחס של שתי קבוצות אלו לכלל אוכלוסיית העיר. ע"פ הנתונים הדמוגרפים המפורסמים באתר העירייה ניתן ללמוד כי שיעור בני ה-17 ומטה בעיר (שהם לקוחות אפשריים לספריית הילדים) הוא רק 14.5%. הנתון המעניין הוא ש-72% מקבוצת גיל זו אכן מינויים לספריית הילדים.

נקבעו נהלים לרישום ספרים היוצאים מהספרייה בכוונה שלא לחזור (העברה לסניפים, תרומה). ספרים אלו לא נרשמים עוד כמושאלים אלא נגרעים מהמלאי של הספרייה המרכזית.

תקציב הרכש, בעקבות חוק הספריות, הוגדל בשנת 2008 פי שניים ע"י משרד התרבות. חלק מתקציב זה יועד למימון פעילויות משלימות (ערבי סופרים, שעות סיפור וכדומה). בתגובה, תקציב רכש הספרים של העירייה קוצץ בשיעור של 50% ב-2009.

לא נרכשו שערים מגנטיים נוספים לשער היחיד הקיים.

1.5 מחשוב ומאגרי מידע

- 1.5.1 לפי המלצת המועצה לספריות ציבוריות בנושא זה, דרושות בספרייה העירונית כ-35 עמדות מחשב מקוונות לשרות קהל הקוראים. בפועל מציעה הספרייה לקוראיה 5 עמדות מקוונות (שתיים בספריית הילדים ושלוש בספריית המבוגרים והנוער) המרושתות עם מדפסת אחת בכל אגף, כולן במימון משרד החינוך. שמונה עמדות מחשב, ארבע בכל אגף, של העירייה עצמה מושבתות כולן מזה זמן רב, אף שלפי בדיקת הביקורת הן ניתנות להשמשה מיידית בעלות שולית. הביקורת ממליצה להשמיש עמדות אלו מיד, ולבחון אפשרות להוסיף עמדות נוספות. לעמדות אלו יהיה צורך להוסיף מדפסות (שכן לא ניתן להשתמש במדפסות משרד החינוך המרושתות עם המחשבים שנתנו יחד עמן על פי הוראות משרד החינוך).

1.5.2 לדעת הביקורת, שרותי הספרייה באשר למאגרי מידע ממוחשבים, מקוונים ועל גבי תקליטורים, אינם מספיקים, והביקורת ממליצה להרחיבם ולשפרם.

1.5.3 מערכת המחשוב הנוכחית של הספרייה אינה מתאימה לייעודה והיא "תורמת" לרבות מן הבעיות שמצאה הביקורת (כגון, רישום ספרים וקוראים, ניהול מלאי, ביקורת על תשלומי קנסות, ועוד). לספרייה דרושה מערכת ממוחשבת ייעודית מודרנית. במהלך החלפת התוכנה ניתן יהיה להוסיף פונקציות הדרושות לספרייה מודרנית, ובראש ובראשונה קטלוג ממוחשב מודרני מקוון.

1.5.4 יש לבחון מחשוב מתאים גם של הספריות השכונתיות, המופעלות עתה על ידי מחלקת החינוך ואגף התרבות, כולל קטלוג מודרני ממוחשב, ובקישוריות מלאה לספרייה העירונית (סעיפים 8.1, 8.2, 8.3, 8.4, 14.6 בדוח).

1.5.5 השימוש במדפסות, שכאמור הן במימון משרד החינוך, מותנה בכך שהקורא יביא איתו דפים להדפסה. הביקורת ממליצה לשקול מכירת חבילות דפים בספרייה עצמה, כשרות לקוראים (סעיפים 7.3, 7.4 בדוח).

ביקורת מעקב לסעיף 1.5 : בספרייה העירונית 14 עמדות מחשב לעבודת ספרן ו-3 עמדות מחשב עם קטלוג לקוראים ו-6 מדפסות. פרט לכך, 12 עמדות אינטרנט לקהל ומדפסת אחת לקהל. הספרייה נמצאת בשלב מתקדם במעבר לתוכנה חדשה, חלונאית. בשלב ראשון יאוחדו שתי הספריות המרכזיות מבוגרים וילדים למאגר אחד. בשלב הבא, כדאי יהיה לקשר את ספריות הסניפים למאגר וכמובן להעלות את הקטלוג לאינטרנט. כל אחד מהשלבים הבאים כרוכים בשריון תקציב מיוחד. מצב המחשוב בסניפים לא התקדם הרבה. באף אחד מהסניפים לא עובדים עם תוכנה לניהול ספרייה וכל הרישומים נעשים ידנית באמצעות כרטסת. בשני סניפים יש מחשב המאפשר גישה לאינטרנט ומאגרי מידע ומדפסת. בספריית המבוגרים הושבתה המדפסת לקהל וכל דרישה למדפסת חילופית נדחתה. כמו כן, נבדקו אפשרויות לתפעול המדפסת לקהל באמצעות חברה. כך ניתן יהיה להדפיס תמורת כסף (כמו מכונות הצילום). לצערי, חברה שנותנת שירותים כאלו לא מצאה את הספרייה כעסקה כדאית, ואילו פיתרון של רכישה ובעלות נמצא יקר. לגבי מאגרי מידע ממוחשבים. רובם ממומנים ע"י משרד התרבות והגישה אליהם אינטרנטית. כל קורא יכול להתחבר למאגר המידע באמצעות כל אחד מעמדות האינטרנט הקיימות.

1.6 תקציב הספרייה

1.6.1 הביקורת ממליצה על בחינה לעומק של תקציב הספרייה, בכוונה להעמיד כל אחד מסעיפיו על בסיס מתאים וראוי. לדוגמא, מומלץ לקבוע סעיף תקציבי ייעודי שנתי קבוע לקיום פעולות משלימות ופעולות מרחיבות בספרייה העירונית (כקבוע בתקנות). (התקציב שביקשה הספרייה לצורך זה לשנת 2005, בסך 28,500 ₪, לא אושר).

1.6.2 הביקורת ממליצה לבחון את מדיניות גביית הקנסות מן המאחרים בהחזרת הספרים, ומן המחזיקים בספרים תקופות ממושכות ביותר. יש לבחון שוב, גם משפטית, את הנחייתו של מנכ"ל העירייה משנת 2002 (נספח ה 2) שלא לגבות יותר מ- 100 ₪ בכל מקרה (סעיפים 6.2, 6.6, 7.5 בדוח).

ביקורת מעקב לסעיף 1.6: בניגוד לחוק הספריות, שקובע שתקציב הרשות לספרייה אסור לו לרדת מתקציב שנת 2006, תקציב הספרייה קטן בשנת 2009. עדיין לא ניתן לספרייה תקציב ייעודי שנתי לקיום פעילויות משלימות ופעילויות השלמה על אף הצורך בפעילויות אלו. פעילויות מסוג זה נערכו לאחרונה באמצעות תקציב משרד התרבות ותקציב מיוחד לפרויקט מקרן 'צעד אתי'. ההיענות הרבה של הציבור, השתתפותו באירועים אלו ודברי התודה והשבח שהספרייה מקבלת מעידים מעבר לכל ספק על נחיצות פעילויות משלימות בספרייה. לגבי מדיניות הקנסות. חוק הספריות קבע את גובה הקנס שמותר לגבות על איחור בהחזרת ספרים ועל השחתת ספר. באישור המח' המשפטית של העירייה נקבע בתקנון הספרייה כי גובה הקנס הוא 15 ₪ לשבוע אחור.

1.7 קוראים

1.7.1 יש לוודא שרישום מספר הקוראים בשני אגפי הספרייה ובכל הפרמטרים יהיה מדויק (במסגרת שיפור כל מערך הרישומים).

1.7.2 יש לוודא כי קוראים העוברים למעמד של "קורא בהפסקה" יסדירו זאת, ובפרט יש להקפיד על החזרת הספרים המוחזקים ובגביית החובות.

1.7.3 מספרם של הקוראים - בהפסקה גדול, בפרט ביחס למספר הקוראים הכללי. יש לנקוט פעולות שיעודדו חזרתם למעמד של קוראים פעילים (סעיפים 2.1, 2.2, 4.2 בדוח).

ביקורת מעקב לסעיף 1.7: במסגרת ההכנות לתוכנה החדשה נבדקים ומתוקנים כל הרישומים בשתי הספריות. ובעקבות חוק הספריות, קוראים רבים שבים לשאול בספרייה.

1.8 שירותי הספרייה

- 1.8.1 הביקורת ממליצה להגדיל את מגוון אפשרויות התשלום במכונות הצילום שהעמיד הזכין בשני אגפי הספרייה. בנוסף לכסף מזומן, יש לאפשר לציבור להשתמש בכרטיסי צילום ורצוי אף בכרטיסי אשראי רגילים.
- 1.8.2 הביקורת ממליצה לבחון את סוגיית ההשאלה של פריטי מוסיקה של הספרייה, וזאת קודם להרחבה המתוכננת של האוסף המוסיקאלי בשיתוף עם הקונסרבטוריון, תוך קבלת חוות דעת משפטית. הביקורת מציעה לשקול שיתוף פעולה בנושא זה גם עם מגמות המוסיקה שבבתי החינוך התיכוניים (סעיפים 7.3, 7.4 בדוח).

ביקורת מעקב לסעיף 1.8: לא הוגדלו מגוון אפשרויות התשלום במכונות הצילום שהעמיד הזכין בשני אגפי הספרייה. פריטי המוסיקה של הספרייה עדין לא ניתנים להשאלה, בעיקר בשל התוכנה המיושנת. יחד עם זאת, בכל יום שני פרטי מוסיקה נבחרים נחשפים ומושמעים לציבור.

1.9 מצבת העובדים בספרייה

- 1.9.1 מצבת כח האדם בספרייה העירונית קטנה משמעותית מן התקנים המצויינים בתקנות. הביקורת ממליצה להתאים את מצבת העובדים לדרוש בפועל, על פי הנחיית התקנות (אמנם התקנות הינן בגדר "המלצה", אולם בשל ההפרש הניכר בין ההמלצה למצבת כוח האדם כעת יש לתת משקל רב להמלצת התקנות).
- המועצה לספריות ציבוריות ממליצה כי מלבד מספר מספיק של ספרנים מקצועיים יועסקו בכל ספרייה ציבורית גם בעלי מקצועות תומכים ובעלי תפקידים נלווים. חסרונם של עובדים אלו בספרייה העירונית מטיל עומס עבודה נוסף על הספרנים ומחדד עוד יותר את תת- התקניות של מצבת כח האדם.

1.9.2 התקנות ממליצות על כך שלפחות מחצית מעובדי הספרייה (למעט עובדי השרותים) צריכים להיות בעלי הכשרה פורמאלית כספרנים, ולכך יש לחתור (סעיפים 6.1, 9.1, 9.2 בדוח).

ביקורת מעקב לסעיף 1.9: מצבת כח האדם עדין קטנה מן התקנים המצוינים בתקנות. בתאריך 31/7/07 פרש לגמלאות מנהל הספרייה. ב-1/8/07 נתמנתה תחתיו ממלאת מקום. למעשה לא מונה לספרייה העירונית מנהל/ת עד היום.

כמו כן, ישנם מספר משרות לא מאוישות בספרייה. בקרוב ייצא מכרז למילוי משרות אלו.

שלושה עובדים מתוך ארבעה שהתקבלו לעבוד בספרייה מאז 2004 בעלי הכשרה של ספרנים. כך שנעשה מאמץ להגדלת בעלי ההשכלה המקצועית בספרייה.

1.10 קשר עם הקהילה, הסברה ופרסום

1.10.1 הביקורת ממליצה לפעול לשיפור פרסום הספרייה בקרב הקוראים בדרכים שונות. חשיבות מיוחדת יש להקמת אתר אינטרנט מתאים, שיהיה נגיש ישירות מאתר העירייה, יכיל מידע מפורט ויאפשר שרותים מקוונים.

1.10.2 הביקורת מציעה לשקול שילוב של ביקורים בספריית הילדים בתכניות הלימודים של הגיל הרך (סעיפים 13.1, 13.2 בדוח).

ביקורת מעקב לסעיף 1.10: הספרייה מפרסמת פעילותיה בעיתונות המקומית, בחוברת החודשית ובחוברת הדו חודשית למינויים במסגרת פרסומי אגף התרבות. בנוסף, לספרייה מאגר כתובות דואר אלקטרוני של מינויים ושל מבקרים אחרים ואחת לחודש נשלחת איגרת על פעילויות הספרייה.

דרך נוספת היא באמצעות פליירים שהספרייה מחלקת ותולה במרכזי תרבות, בתי אבות ובבתי ספר בעיר.

לספרייה דף באתר העירוני, לאחר שהספרייה תעבור לעבוד בתוכנה החדשה נוכל להעלות את הקטלוג לדף זה.

ספריית הילדים קיימה קשר הדוק עם גני הילדים. גני הילדים הוזמנו לספרייה בה קיבלו הסבר ושמעו סיפור. גודלה ומיקומה הזמני של הספרייה לא מאפשר המשך מנהג זה.

כאשר הספרייה תעבור למיקומה החדש, ימשך מנהג חשוב זה של חשיפת הילדים הרכים לספרים ולספרייה.

שעות הפתיחה 1.11

יש לקיים שעות פתיחה על פי התקנות (פרק 3 בדוח). 1.11.1

ביקורת מעקב לסעיף 1.11: בספרייה העירונית ביחד עם האגף לתרבות, נוער וספורט בוחנים הוספת 6 שעות פתיחה נוספות לקהל ובכך להשלים את הפער הקיים בין מספר שעות הפתיחה לקהל לתקן שקבע משרד התרבות. נמסר לביקורת כי כבר בתחילת מרץ 2009, הספרייה תפתח לקהל בימי א' וה', שהם הימים העמוסים ביותר, רצוף מ- 9:00 בבוקר ועד 20:00 בערב.